

Motion till riksdagen 2019/20:2673

av **Niklas Wykman m.fl. (M)**

Ordning och reda i folkbokföringen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med författningsförslag för att göra folkbokföringen mer tillförlitlig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att utöka underrättelseskyldigheten vid misstänkt felaktig folkbokföring, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att utöka Skatteverkets direktåtkomst till andra myndigheters databaser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Felaktig folkbokföring

Idag är det relativt enkelt att folkbokföra sig på någon annans adress. Det krävs inget formellt medgivande från personen som man önskar folkbokföra sig hos. Vi ser fall efter fall där personer avsiktligt väljer att folkbokföra sig hos andra trots att de inte på något vis är förknippade eller känner varandra. Det finns exempel på personer som felaktigt låtit folkbokföra sig på en adress utan godkännande för att sedan visa upp sitt folkbokföringsbevis för en låssmed och på så sätt få hjälp att komma in i bostaden. Andra har blivit kontaktade av Kronofogden med anledning av att någon som felaktigt folkbokfört sig hos dem har skulder. Det är särskilt allvarligt, eftersom utmättningsreglerna innebär att den egendom som finns i sambors gemensamma hem kan utmätas för gäldenärens skulder. Regeringen bör ges i uppdrag att se över möjligheten att innan folkbokföring av en ny person godkänns på någons befintliga adress kräva medgivande av densamma.

Utredningen SOU 2017:37 om kvalificerad välfärdsbrottslighet har kartlagt den ekonomiska brottsligheten och identifierat risker i välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system för att därigenom kunna säkerställa en korrekt användning av offentliga medel samt effektivt förebygga

och beivra brottslighet av detta slag. Utredningen har föreslagit åtgärder. En av de mer övergripande risker som utredningen har identifierat är att uppgifter som registreras i folkbokföringsdatabasen inte speglar verkliga förhållanden och att dessa felaktiga uppgifter därefter ligger till grund för beslut om utbetalningar från välfärdssystemen.

Genom att ange falska folkbokföringsuppgifter uppstår möjlighet att begå bidragsbrott samt att dölja sin identitet. Bristande kontroll innebär att varken myndigheter eller fastighetsägare har vetskap om vilka som bor på en viss adress. Detta har i vissa fall inneburit att orimligt många är skrivna på en och samma lägenhet, exempelvis upp till 30 personer i en enrumslägenhet. Men det uppstår också problem genom att en och samma person kan vara skriven på många olika adresser. Detta är en utbredd problematik som kostar skötsamma medborgare en stor mängd skattepengar. De lagändringar som regeringen har genomfört i folkbokföringen är ett steg i rätt riktning men räcker inte. Regeringen bör därför få i uppdrag att se över möjligheten att begränsa antalet som kan folkbokföra sig på en och samma adress kopplat till storleken på bostaden.

Regeringen har i september 2019 tillsatt ytterligare en utredning (dir. 2019:54) med syfte att åstadkomma ett regelverk som ökar förutsättningarna för att folkbokföringen ska vara tillförlitlig och ändamålsenlig samt förhindra att folkbokföringsuppgifter kan utnyttjas på ett felaktigt sätt. Uppdraget ska redovisas den 1 april 2021. Det kan nämnas att regeringen redan i juni 2016 tillsatte en delegation mot överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, samt i september 2015 tillsattes en utredning av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. Det är tre år sedan och nu vill regeringen att frågan utreds i över två år till. Givet att frågan redan har utretts på många sätt i många år bör utredningen kunna lägga fram lagstiftningsförslag tidigare. Vi föreslår därför att utredningen ges i uppdrag att lämna författningsförslag för att göra folkbokföringen mer tillförlitlig och ändamålsenlig samt förhindra att folkbokföringsuppgifter kan utnyttjas på ett felaktigt sätt senast den 1 april 2020.

Vissa lagstiftningsförslag har lämnats av regeringen sedan dess men i alldeles för liten utsträckning och det tar alldeles för lång tid. Regeringens senfärdighet i frågan är oroväckande. Den utbredda bidragsbrottsligheten kostar staten enorma summor och går i slutändan ut över välfärden. Bedrägerierna mot våra välfärdssystem måste tas på större allvar, då de även hotar tilliten till hela vårt välfärdssamhälle. Skyddsneten ska finnas där när de behövs för de som behöver dem.

Frågan har således delvis redan utretts och åtgärder föreslagits; dessa bör nu genomföras för att bekämpa bidragsbrottsligheten och det är tydligt att vikten av att åstadkomma en korrekt folkbokföring är stor.

Att göra det svårare att felaktigt folkbokföra sig på någon annans adress skulle spara samhället både tid och pengar men framför allt mycket besvär och lidande för de personer som drabbas. Som vi redogjort för ovan har kartläggning av risker för välfärdsbrott samt åtgärder för att motverka desamma delvis redan utretts och åtgärder föreslagits. Det krävs nu en förändring av lagstiftningen i syfte att försvåra felaktig folkbokföring som i sin tur möjliggör välfärdsbrott.

Underrättelseskyldighet

Tillämpningsområdet för 2 § folkbokföringsförordningen bör utvidgas så att samtliga myndigheter och kommuner omfattas av skyldigheten att underrätta Skatteverket så snart det finns anledning att anta att den adress en person har inte är registrerad i folkbokföringen eller om det finns anledning att anta att uppgifter som är registrerade i folkbokföringen är felaktiga eller ofullständiga. Idag finns det en skyldighet för Totalförsvarets rekryteringsmyndighet, Transportstyrelsen, CSN, Migrationsverket, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommun, med undantag för socialtjänsten, att underrätta Skatteverket om adressen då det finns anledning att anta att en adress en person har inte är registrerad i folkbokföringen. Underrättelse ska även lämnas så snart det finns anledning att anta att den adress som är registrerad i folkbokföringen är felaktig eller ofullständig.

Kontakter med andra myndigheter har enligt Skatteverket gett bra resultat i rättad folkbokföring. Det finns därför anledning att tro att en utökad skyldighet för myndigheter att lämna underrättelser till Skatteverket om felaktigheter i folkbokföringen kan leda till ett folkbokföringsregister av högre kvalitet. Samtliga kommuner, landsting och cirka 100 statliga förvaltningsmyndigheter, domstolarna, Polismyndigheten och utlandsmyndigheterna tar emot uppgifter från folkbokföringsregistret och bör kunna omfattas av den utvidgade underrättelseskyldigheten.

Direktåtkomst

Bestämmelser om direktåtkomst till beskattningsdatabasen finns bl.a. i 2 kap. 7–9 §§ SdbL. När det gäller direktåtkomst för andra myndigheter får under vissa förutsättningar Kronofogdemyndigheten, Tullverket och skattebrottsenheten inom Skatteverket ha direktåtkomst till vissa särskilt angivna uppgifter (2 kap. 7–8 §§ SdbL). Av 2 kap. 8 a § SdbL framgår att en socialnämnd får ha direktåtkomst till vissa angivna uppgifter om uppgifterna behövs i ärende om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. SoL eller i ärende om återkrav m.m. av sådant bistånd enligt 9 kap. samma lag. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Skatteverket har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden. Något stöd för Skatteverkets folkbokföringsverksamhet att få direktåtkomst till uppgifter i beskattningsdatabasen finns inte i dag.

En förutsättning för att medge en annan myndighet eller verksamhetsgren direktåtkomst till personuppgifter är som anförts tidigare att den mottagande myndigheten verkligen har ett behov av uppgifterna i sin verksamhet. Redan 2008 ansågs Skatteverkets folkbokföringsverksamhet ha behov av uppgifter i beskattningsdatabasen. Då lämnade den s.k. FUT-delegationen betänkandet ”Rätt och riktig” (SOU 2008:74) i vilket delegationen föreslog att folkbokföringen vid bosättningskontroll skulle få direktåtkomst till vissa uppgifter i beskattningsverksamheten.

För att folkbokföringsverksamheten ska ha möjlighet att fatta korrekta beslut i ärenden om folkbokföring är ett flertal uppgifter från beskattningsdatabasen nödvändiga.

Skatteverkets folkbokföringsverksamhet bör därför ges direktåtkomst till vissa särskilt angivna uppgifter i beskattningsdatabasen i den utsträckning det är tillåtet att

behandla uppgifterna enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter vid Skatteverkets folkbokföringsverksamhet så som anges i SOU 2017:37.

Skatteverket ska handlägga ärenden om folkbokföring. Uppgifter från Migrationsverkets verksamhetsregister är nödvändiga för korrekta beslut om folkbokföring. Skatteverket ska vid sin prövning av folkbokföring beakta ett flertal omständigheter som Migrationsverket har uppgifter om. En förutsättning för att medge direktåtkomst till personuppgifter är att den mottagande myndigheten verkligen har ett behov av uppgifterna i sin verksamhet.

Ett sådant behov föreligger enligt Valfärdsutredningen (SOU 2017:37). En omständighet som nämns i utredningen är att uppgifter som lämnas till Migrationsverket inte alltid stämmer överens med de uppgifter som senare lämnas till Skatteverket i samband med folkbokföring. För att säkerställa en konsekvent hantering och handläggning av invandringsärenden över myndighetsgränserna är det utredningens bedömning att de uppgifter som Skatteverket anser sig ha behov av också är nödvändiga för korrekta beslut i folkbokföringsverksamheten. Det finns således ett motiverat behov för Skatteverket att få tillgång till uppgifter hos Migrationsverket som har betydelse för frågan om tilldelning av personnummer och folkbokföring.

Skatteverkets direktåtkomst till Migrationsverkets verksamhetsregister bör därför utökas till att omfatta vissa angivna uppgifter som myndigheten behöver för handläggning av ärenden om folkbokföring så som anges i SOU 2017:37.

Niklas Wykman (M)

Helena Bouveng (M)

Kjell Jansson (M)

Boriana Åberg (M)

Fredrik Schulte (M)